

Klimat- och näringslivsdepartementet

Kommittédirektiv

Ekonomiska styrmedel för att motverka förorening av PFAS

Beslut vid regeringssammanträde den 23 juli 2026

Sammanfattning

En särskild utredare ska som en del av den nationella handlingsplanen för per- och polyfluorerade alkylsubstanser (PFAS) utreda ekonomiska styrmedel som kan bidra till att fasa ut användningen av PFAS och minska spridningen av, och exponeringen för, PFAS.

Utredaren ska bland annat

- analysera inom vilka områden det är lämpligt att använda ekonomiska styrmedel för att på ett effektivt sätt främja utfasningen av PFAS och motverka ytterligare föroreningar av PFAS,
- föreslå ekonomiska styrmedel som är lämpliga att använda för de områden som identifierats och skälen för valda styrmedel, och
- lämna nödvändiga författningsförslag.

Uppdraget ska redovisas senast den 30 november 2027.

Uppdraget att analysera och föreslå ekonomiska styrmedel för att motverka förorening av PFAS

Föroreningar av per- och polyfluorerade alkylsubstanser (PFAS) utgör ett hot mot människors hälsa och miljön, i Sverige och globalt. Regeringen har fattat beslut om att anta en nationell handlingsplan för PFAS i syfte att öka ambitionsnivån genom att ytterligare koordinera och bredda de omfattande satsningar som regeringen och myndigheterna redan gör.

PFAS har en utbredd användning i samhället och kan spridas till miljön vid tillverkning, användning och vid avfallshantering. Det leder till att det finns regionala, diffusa bakgrundshalter av PFAS i alla mark- och vattenområden. Den utbredda användningen av PFAS leder också till utmaningar i att identifiera ansvariga för föroreningar på lokal nivå. Det innebär att de flesta aktörer som säljer eller använder produkter som innehåller PFAS inte kommer att bidra till de kostnader som användningen av PFAS orsakar i miljön. Ansvaret riskerar i praktiken att falla på större verksamhetsutövare som inte är ensamt ansvariga för föroreningarna. Om det inte finns någon ansvarig verksamhetsutövare kan staten behöva bekosta nödvändiga åtgärder för att avhjälpa föroreningsskador orsakade av PFAS. Sammantaget leder dessa förhållanden till att principen om att förorenaren betalar i dag inte kommer till uttryck i tillräcklig utsträckning när det gäller vem som i praktiken får bekosta åtgärder mot PFAS-föroreningar.

På EU-nivå uppskattas samhällets framtida kostnader för PFAS-föroreningar på grund av ohälsa, sanering och rening uppgå till tiotals miljarder kronor per år, beroende på i vilken utsträckning samhället lyckas minska utsläppen av PFAS (Europeiska kommissionen: Generaldirektoratet för miljö, The cost of PFAS pollution for our society: Final report, WSP, Ricardo och Trinomics. Europeiska unionens publikationsbyrå, 2026).

Även om användning och utsläpp av PFAS till stor del förväntas regleras genom EU-lagstiftning är det, med hänsyn till de omfattande skadorna och kostnaderna, angeläget att utreda vilka kompletterande ekonomiska styrmedel som skulle kunna behövas nationellt för att motverka ytterligare förorening på ett effektivt sätt.

Utredaren ska därför

- analysera inom vilka områden det är lämpligt att använda ekonomiska styrmedel för att på ett effektivt sätt främja utfasningen av PFAS och motverka ytterligare föroreningar av PFAS,
- analysera om kostnaderna för att åtgärda föroreningar av PFAS är rättvist fördelade utifrån principen om att förorenaren ska betala,
- analysera ekonomiska styrmedel som främjar innovationsprojekt i samarbete mellan staten och näringslivet och samtidigt ger incitament till företag att ersätta PFAS,
- föreslå ekonomiska styrmedel som är lämpliga att använda för de områden som identifierats och redovisa skälen för valda styrmedel,
- ta särskild hänsyn till konkurrenskraft, innovationskapacitet och investeringsklimat hos de företag som berörs,
- analysera om de styrmedel som föreslås är förenliga med reglerna om statligt stöd, och
- lämna nödvändiga författningsförslag.

Utredaren ska inte föreslå styrmedel som rör beskattning eller socialavgifter. I uppdraget ingår inte att föreslå ändringar i miljöbalkens bestämmelser om ansvarsfördelning, avhjälpande- och skadeståndsansvar.

Konsekvensbeskrivningar

Utredaren ska analysera och redovisa konsekvenserna av de förslag som lämnas i enlighet med förordningen (2024:183) om konsekvensutredningar.

Utredaren ska redogöra för de samhällsekonomiska konsekvenserna av de styrmedel som föreslås och, om möjligt, även bedöma de föreslagna styrmedlens offentligfinansiella effekter. Utredaren ska övergripande redovisa vilka kostnader och intäkter styrmedlen medför för både existerande och nya företag, liksom för hushållen och offentlig sektor. Dessutom ska möjliga effekter på sysselsättningen redovisas. Utredaren ska redovisa hur föreslagna styrmedel kan påverka företagens inhemska och globala konkurrenskraft samt möjligheterna för produktion i Sverige.

Kontakter och redovisning av uppdraget

Utredaren ska särskilt samråda med Naturvårdsverket i analysarbetet.

Utredaren ska särskilt samråda med Försvarsmakten utifrån dess erfarenheter av att hantera förorenade områden.

Utredaren ska vid behov även samråda med övriga berörda myndigheter och institut, bl.a. Kemikalieinspektionen, Livsmedelsverket, Sveriges geotekniska institut, Research Institutes of Sweden (RISE), IVL Svenska miljöinstitutet, Arbetsmiljöverket, Trafikverket, Försvarets Materielverk, Försvarsinspektören för hälsa och miljö, Fortifikationsverket, Statens jordbruksverk och Tillväxtverket.

Genomförandet ska ske i dialog med andra relevanta utredningar samt berörda delar av näringslivet och andra berörda aktörer.

Uppdraget ska redovisas senast den 30 november 2027.

(Klimat- och näringslivsdepartementet)